

Jouw land is mijn land

in de serie 'Zo voelt het, zijn met velen'

16 september 2012

Lied van Ruth (Stef Bos)

- beluister/bekijk: [Stef Bos: lied van Ruth](#)

Ek is 'n vreemde hier
Ek het my land gelos
Ek het jou pad gekruis
Ek het jou spoor gevolg

Jy het gesê gaan terug
Moenie op my vertrou
Maar jy's 'n deel van my
Hoe kan ik sonder jou

En ek weet die toekoms is onseker
En die donker is digby
En ek weet ons wag 'n lange reis
Reg deur die woestyn

Maar jou land is my land
Jou volk is my volk
Jou taal is my taal
Jou God is my God

En jou droom is my droom
Jou pad is my pad
Jou toekoms my toekoms
Jou hart is my hart

En ek weet jou volk is bang
Voor ons wat anders is
Maar ek sal brugge bou
Daar waar die afgrond is

En ek sal terugverlang
Wanneer die wind sal waai

Wat uit die suide kom
Van my geboorte grond

Maar ek sal sterk wees
En ek sal oorleef
Want ek wil naas jou staan
Al sal dit moeilik wees

Want jou land is my land
En jou volk is my volk
Jou taal is my taal
En jou God is my God

En jou droom is my droom
Jou pad is my pad
Jou toekoms my toekoms
Jou hart is my hart

En my deel is jou deel
My brood is jou brood
Jou lewe my lewe
Jou dood is my dood

En wanneer die donker kom
En jou mense my ontwyk
Sal ik my liefde gee
Totdat die haat verdwyn

Want jou huis is my huis
Jou angs is my angs
Jou stilte my stilte
Jou land is my land

Stef Bos heeft voor de NCRV een aantal liedjes over mensen uit de Bijbel geschreven.

Een van die liedjes gaat over Ruth. Hij zegt daarover:

Het idee om Ruth als uitgangspunt voor een lied te nemen ontstond in Zuid Afrika. Ik raakte met een vriendin aan de praat over dit project en vroeg haar naar haar favoriete bijbelpersonage. 'Ruth' was haar antwoord en ze citeerde direct het bijbelboek 'My land is jou land. My volk is jou volk.'

Die zinnen bleven een half jaar rondwalen in mijn hoofd.

Ruth is het lied van de vreemdeling die wil assimileren met alle moeilijkheden van dien, want je blijft altijd een relatieve buitenstaander en dat gevoel ken ik al vanaf het moment dat ik in België ging wonen. Vond haar absolute overgave in het verhaal zo mooi en van deze tijd dat het wel een lied moest worden. En misschien omdat ik de kernzin het eerst in het Afrikaans hoorde vond ik ook dat dat de taal moest worden om in te zingen, ook omdat het voor mij mijn derde thuisland is.

Ruth 1: 1-20 (NBV)

1 In de tijd dat de rechters het volk leidden, brak er een hongersnood uit in het land. Een man trok daarom met zijn vrouw en zijn twee zonen weg uit Betlehem in Juda, om een tijdlang in de vlakke van Moab te gaan wonen. 2 De naam van de man was Elimelech, die van zijn vrouw Noömi, en zijn twee zonen heetten Machlon en Kiljon; het waren Efratiëten uit Betlehem in Juda. Toen ze in Moab waren aangekomen, bleven ze daar als vreemdeling wonen. 3 Na enige tijd stierf Elimelech, de man van Noömi, en zij bleef achter met haar twee zonen. 4 Zij trouwden allebei met een Moabitische vrouw. De naam van de ene was Orpa, die van de andere was Ruth. Nadat ze daar ongeveer tien jaar gewoond hadden, 5 stierven ook Machlon en Kiljon, en de vrouw bleef alleen achter, zonder haar twee zonen en zonder haar man. 6 Toen Noömi hoorde, daar in Moab, dat DE EEUWIGE zich het lot van zijn volk had aangetrokken en dat het weer te eten had, maakte ze zich samen met haar twee schoondochters gereed om Moab te verlaten en terug te keren. 7 Samen met hen verliet ze de plaats waar ze gewoond had. Maar toen ze eenmaal op de terugweg waren naar Juda, 8 zei Noömi: 'Gaan jullie nu maar allebei terug naar het huis van je moeder. Moge DE EEUWIGE zo goed voor jullie zijn als jullie voor mij en mijn gestorven zonen zijn geweest. 9 Moge hij ervoor zorgen dat jullie allebei geborgenheid vinden in het huis van een man,' en ze kuste hen. Toen barstten zij in tranen uit 10 en zeiden: 'Maar we willen met u terugkeren naar uw volk!' 11 'Ga terug, mijn dochters,' zei Noömi, 'waarom zouden jullie met mij meegaan? Kan ik soms nog zonen krijgen die jullie mannen kunnen worden? 12 Ga toch terug, want ik ben te oud voor een man. Zelfs al zou ik nog hoop koesteren, zelfs al sliep ik vannacht nog met een man en al bracht ik nog zonen ter wereld – 13 zouden jullie dan wachten tot ze groot zijn en je ervan laten weerhouden met een andere man te trouwen? Nee, mijn dochters, mijn lot is te bitter voor jullie; DE EEUWIGE heeft zich tegen mij gekeerd.' 14 Opnieuw begonnen zij te huilen. Orpa kuste haar schoonmoeder vaarwel, maar Ruth week niet van haar zijde. 15 'Kijk, je schoonzuster gaat terug naar haar volk en haar god,' zei Noömi, 'ga haar toch achterna!' 16 Maar Ruth antwoordde: 'Vraag me toch niet langer u te verlaten en terug te gaan, weg van u. Waar u gaat, zal ik gaan, waar u slaapt, zal ik slapen; uw volk is mijn volk en uw God is mijn God. 17 Waar u sterft, zal ook ik sterven, en daar zal ik begraven worden. De EEUWIGE is mijn getuige: alleen de dood zal mij van u scheiden!' 18 Noömi zag dat Ruth vastbesloten was om met haar mee te gaan en drong niet langer aan. (tot zover gelezen)

19 Zo gingen zij samen verder, tot in Betlehem. Hun aankomst in Betlehem baarde veel opzien. Overal in de stad riepen de vrouwen: 'Dat is toch Noömi?' 20 Maar ze zei tegen hen: 'Noem me niet Noömi*, noem me Mara* want de Ontzagwekkende heeft mijn lot zeer bitter gemaakt. 21 Toen ik hier wegging had ik alles, maar de EEUWIGE heeft mij met lege handen laten terugkomen. Waarom mij nog Noömi noemen, nu de EEUWIGE zich tegen mij heeft gekeerd, nu de Ontzagwekkende me kwaad heeft gedaan?' 22 Zo kwamen ze samen terug uit Moab, Noömi en haar schoondochter Ruth, de Moabitische. Ze kwamen in Betlehem aan bij het begin van de gersteoogst.

*) Noömi kan worden vertaald als 'de gelukkige, Mara kan worden vertaald als 'de bittere'

Overweging

Denk je even in dat je onder een boom zit, met een groepje mensen uit de buurt en dat er een oude vrouw opstaat. Mensen luisteren naar haar, ze is wijs, sommigen noemen haar een profetes. Ze trekt rond in het land om verhalen te vertellen, verhalen uit en over het leven, spannend, grappig, hard en zacht, wet en barmhartigheid, oud en jong, vrouwen en mannen. Ze begint over de tijd van de rechters, er was honger in het land, in Bethlehem, zelfs in het broodhuis dus. De aandacht is gelijk gewekt. Rechters, de richteren, waren niet alleen juristen maar ook politieke en religieuze leiders voor het volk Israël dat leefde onder de wet die God gegeven had, maar zonder koning, Want dat was God.

De eerste naam die valt in het verhaal verwijst daar ook naar: Elimelech, mijn God is koning.

Er is leiding in het land, er is een wet en er is honger. Hoe gaat het dan met de mensen, hoe leef je met die wet, wie is vreemdeling, wie is volk, welke strategieën gebruiken we om te overleven, als vrouwen, als mannen, als volk? Daarover gaat het in dit verhaal.

Na Elimelech volgen de namen van zijn vrouw, Naomi, de gelukkige, en hun zonen Machlon, de ziekelijke en

Chiljon, de zwakke.

Als luisteraars onder die boom zijn we alert, dit wordt niet zomaar een heldenverhaal, een schamel stel, als dat maar goed afloopt...

Ze vertrekken naar het land Moab, het land dat ongeveer even onzedelijk te boek stond als Nederland nu voor mensen uit Afrika of het Midden-Oosten. Ze leefden er als vreemdeling.

Toen ik het verhaal las moest ik even denken aan een vrouw, laten we haar Grace noemen die we hier kennen van de Voedselbank, die met haar man uit Ghana vertrok om hier werk en voedsel te vinden. Ze lieten hun dochter achter zodat ze voor haar toekomst konden werken en geld verdienen. Ze leefden hier als vreemdeling.

Ik zal u zo nog wat meer over hen vertellen.

Al in de vijfde regel van het verhaal van Ruth slaat het noodlot toe. Elimelech sterft en Naomi blijft achter met haar zonen, die daar inmiddels zo geworteld zijn dat ze trouwen met Moabitische vrouwen, Orpa en Ruth. Alweer twee veelzeggende namen; Orpa betekent 'achterkant van de nek' en Ruth betekent 'lieflijke vriendin'.

Binnen tien jaar is de ellende voor Naomi compleet: ook haar beide zonen sterven. Een weduwe zonder kinderen is in die tijd en plaats weerloos. Geen pensioenvoorzieningen, geen erfenis, geen inkomen. Schoondochters keren in de regel weer terug naar hun ouderlijk huis als hun man is gestorven en er geen zwager is die haar kan trouwen. Wat een peilloos verdriet, wat een moeilijk bestaan.

Met onze Grace hier in Den Haag ging het al niet veel beter. In het nieuwe land kregen zij en haar man, nog een kind, een zoon. Ze kregen geen verblijfsvergunning. Grace vond wat schoonmaakwerk om haar gezin te onderhouden, ook de dochter in Ghana. Maar geen recht op huisvesting, gezinshereniging, medische zorg. Op een dag besloten zij en haar man hun kansen opeens verblijfsvergunning te vergroten door in twee verschillende landen te gaan wonen. Zij bleef met de zoon in Nederland, hij vertrok naar België. Als een van hen een vergunning kreeg kon hij of zo dat ook voor de ander aanvragen. Dan zou het zijn: mijn land is jouw land.

Maar zo ging het niet. De man kreeg een vergunning, maar keerde haar de nek toe; hij wilde niet met haar getrouwd blijven en geen vergunning voor haar aanvragen, wel voor de zoon en de dochter. Maar voordat hij dat kon doen, stierf de dochter plotseling in Ghana. De zoon vertrok naar zijn vader in België. En nu is Grace nog hier, zonder man, zonder kinderen. Als haar zoon groot genoeg is om niet meer elke vakantie naar haar toe te gaan, dan gaat ze terug, zegt ze, naar Ghana. Want ze is moe van dit land, moe van de uitzichtloosheid, moe van het buitenstaander blijven. Ze heeft niets om naar terug te keren, want haar dochter is dood.

Naomi ook niet. Een bitter lot heeft haar getroffen. Oud, geen man, geen kinderen, geen kleinkinderen. Noem mij geen Naomi meer, maar Mara, de bittere, zegt ze bij haar terugkeer. Met lege handen gaat ze terug naar waar ze vandaan komt. Ze heeft gehoord dat de hongersnood voorbij is, dat er weer te eten is. Als weduwe mag ze volgens de Joodse wetten rekenen op de bescherming van verwanten.

Maar ze gaat niet alleen. Eerst nog gaan beide schoondochters met haar mee op pad, op de terugweg naar Juda. Maar onderweg komt er een punt waarop de schoondochters nog terug kunnen keren, naar hun eigen familie, hun eigen land, een kans om daar een andere man te zoeken, alsnog een gezin te stichten. Het moet zoiets zijn als je als Nederlander getrouwd bent geweest meteen Marokkaanse vrouw of man, je partner is overleden en je schoonmoeder keert terug naar Marokko. En jij besluit met haar mee te gaan. Zou jij het doen? Doe het niet, zegt ze nog, schoonmoeder Naomi, je hebt van mij niets te verwachten, geen zonen meer, bij mij, voor mij is geen hoop meer. Voor jullie nog wel, als je hier blijft tenminste. Orpa laat zich overtuigen en keert om, keert haar nek toe, maar Ruth kiest anders. Zij wijkt niet van haar zijde. In oudere vertalingen staat hier: zij kleefde Naomi aan. Het zelfde woord dat in Genesis 2 staat 'een man zal zijn vader en moeder verlaten en zijn vrouw aankleven'.

Dat is de keuze die Ruth maakt:

Vraag me toch niet langer u te verlaten en terug te gaan, weg van u. Waar u gaat, zal ik gaan, waar u slaapt,

zal ik slapen; uw volk is mijn volk en uw God is mijn God. Waar u sterft, zal ook ik sterven, en daar zal ik begraven worden. DE EEUWIGE is mijn getuige: alleen de dood zal mij van u scheiden!

Het zijn ongewoon krachtige woorden, zo krachtig dat ze de basis zijn geworden voor de trouwbelofte. Het is opvallend dat deze woorden hier een verbond tussen twee vrouwen bekrachtigen, opvallend ook omdat er in andere Bijbelverhalen dikwijls sprake is van rivaliteit tussen twee vrouwen. Denk aan Rachel en Lea of Sara en Hagar. En denk ook aan alle verhalen, spreekwoorden en grappen over schoonmoeders in onze cultuur; de keuze van Ruth duidt op een ongewone verbintenis. Verderop in het verhaal erkent ook Boaz dat Ruth bijzonder heeft gehandeld tegenover Naomi:

‘Meer dan eens is mij verteld over alles wat je voor je schoonmoeder hebt gedaan na de dood van je man: dat je je vader en moeder en je geboorteland hebt verlaten en naar een volk bent gegaan dat je volkomen onbekend was. Moge de Eeuwige je daarvoor rijkelijk belonen – de Eeuwige, de God van Israël, onder wiens vleugels je een toevlucht hebt gezocht.’

Het verhaal schildert Ruth hier als een vrouw die goed heeft gedaan, die een liefdevolle en solidaire keuze heeft gemaakt, die op het eerste gezicht tegen haar eigen belang in gaat. En dat is de kern van de bijbelse ethiek, het eerste gebod is je naaste lief te hebben als je zelf. Het is dus een portret waarin de vreemdeling, de Moabitische vrouw, die een ander gezicht krijgt dan verwacht, het gezicht van een rechtvaardige, het gezicht van iemand die in woord en daad naar de ethiek van de Torah handelt.

Net zo solidair als Grace met haar zoon was toen ze besloot om hem naar België te laten gaan, omdat dat beter voor zijn toekomst is, ook al wilde ze hem liever bij zich houden en was ze teleurgesteld in de vader van haar kind die haar de nek had toegekeerd. Solidair, op het eerste gezicht tegen haar eigen belang in.

Het is een weldadigheid, een goedheid die later in het verhaal weerspiegeld wordt in de goedheid van Boaz jegens Ruth, als hij zijn mannen opdracht geeft om extra aren voor haar te laten liggen, zonder dat ze weet dat hij daar opdracht voor heeft gegeven. Boaz doet wat er volgens de joodse wet van hem verwacht mag worden, hij laat op de akker liggen wat overblijft, zodat de vreemdelingen, de wezen en de weduwen daar ook van kunnen eten. Maar hij doet meer dan dat, voor Ruth laat hij iets extra's liggen - zonder dat ze dat mag weten. Waarschijnlijk was dat niet alleen solidariteit, het verhaal doet vermoeden dat hij op haar viel. Hij zegt: Geprezen ben je dat je niet achter de jonge mannen bent aangegaan.

Het vervolg van het verhaal is bekend. Door de strategie van Ruth en Naomi en door op creatieve wijze de wetten van het losserschap toe te passen, trouwen Ruth en Boaz met elkaar. Ruth raakt zwanger baart een zoon, Obed. Waarop de buurvrouwen tegen Naomi roepen:

*hij zal het voor jou zijn die je bezieling doet terugkeren
en je in je grijsheid zal verzorgen;
want je schoondochter die jou zo liefheeft heeft hem gebaard
en zij is voor jou beter dan zeven zonen!*

Noömi neemt de pasgeborene aan en legt hem aan haar boezem;
zij wordt hem tot voedstermoeder.

De buurvrouwen roepen voor hem een naam uit
en zeggen: er is voor Noömi een zoon gebaard!,
en ze roepen als zijn naam uit: Obed,- dienaar;
hij is de vader van Jesse, de vader van David.

(Vertaling: Naardense bijbel)

Ook dit zijn opmerkelijke teksten.

De buurvrouwen prijzen opnieuw de liefde van Ruth die nu ook voor Naomi een zoon heeft gebaard. Een zoon voor Naomi, het is dezelfde zin die gebruikt wordt als de aartsvaders een kind krijgen. Het kind voor het geslacht van Naomi is de vrucht van een ongewone geschiedenis, waarin niet de banden van het bloed centraal staan, maar de verbindingen die ontstaan uit solidariteit, uit liefde, uit ongewone keuzes, van vreemdelingen voor vreemdelingen, van vreemdelingen zoals wij ze zijn of waren, van vreemdelingen die in ons midden zijn en ons een spiegel voor houden. In diezelfde geschiedenis wordt later David geboren en

nog weer later Jezus. Kinderen uit een voorgeslacht waar twee vrouwen een bijzondere wending aan de geschiedenis gaven, waarin een vreemdelinge deel wordt van een volk, omdat ze liefhad en trouw bleef. En waarin mensen uit dat volk haar verwelkomden en opnamen. Om met velen in vrede te leven zijn er velen nodig.

Want wat zou Grace geholpen zijn als de wetten en gewoontes in dit land wat barmhartiger waren, als haar man niet zijn nek naar haar had gekeerd, als we het brood en de welvaart en de medische zorg eerlijker verdeelden in deze wereld.

Maar ook wij kunnen dat doen, keuzes maken die je niet verwacht, liefhebben en trouw zijn, soms tegen je eerste impulsen in, niet weglopen uit een moeilijke situatie, maar een strategie uitzetten om elkaar te helpen overleven, solidair zijn ook al heb je daar zelf op het eerste gezicht niets mee te winnen. Of, zoals hetging in het lied van Stef Blok: Als ons volk bang is, voor alles wat anders is, zul je dan bruggen bouwen waar de afgrond is? En wanneer het donker komt en de mensen je ontwijken, zul je dan liefde geven, totdat de haat verdwijnt?

Zodat de bezieling terugkeert, bij oude, verdrietige mensen, bij eenzame, jonge mensen, bij verdwaalde vreemdelingen, bij onszelf, die zijn als zij.

Want jouw huis is mijn huis, jouw angst is mijn angst, jouw stilte mijn stilte, jouw land is mijn land, mijn land is jouw land.

Amen

Nienke van Dijk

16 september 2012

Voorbeden

Gezegend ben je, als je elkaar kent en weet wie bij je hoort,
als je voor anderen instaat, ook als dat niet in je eigen belang is
als je trouw blijft aan wie je lief zijn, ook als dat niet vanzelfsprekend is.
Gezegend ben je, als je je brood deelt met anderen,
ook als ze je vreemd zijn.

Gezegend ben je als je niet alleen de wet laat spreken, maar ook je hart.
Want alleen dan is er leven mogelijk.

Laten we biddenvoor de mensen die hierheen gekomen zijn
om hier veiligheid en voedsel te vinden,
en daarvoor hun land, hun familie, hun taal,
de vertrouwde gewoonten en rituelen achterlieten.
Dat zij zich welkom voelen, en gezegend,
dat zij de kans krijgen om zich te laten zien met hun gaven, talenten en liefde.
Dat er mensen zijn die hen bemoedigen en om hen geven,
dat wij zulke mensen zijn.
Omdat wij zelf, als uw volk, ook vreemdelingen zijn geweest.

Laten we biddenvoor mensen in gebieden waar oorlog heerst,
of armoede of hongersnood,
waar mensen vaak niet meer weten hoe het verder moet.
We denken bijvoorbeeld aan het geweld in Syrië en Soedan,
en aan de armoede en honger in de Sahellanden.
Laten we bidden dat er mensen zijn die zich hun lot aantrekken.
Dat wij zulke mensen zijn.

Laten we bidden voor onszelf,
dat we ons open durven te stellen voor een ander,

om te troosten en getroost te worden,
om te dragen en gedragen te worden,
om elkaars leven, met zijn vreugde en zijn pijn, te delen.
Dat we kunnen zeggen
'Jouw taal is mijn taal,
jouw angst is mijn angst,
jouw droom is mijn droom,
jouw god is mijn god.'